EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.9.29.
COM(2025) 561 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

A kockázatkezelés és a rezilienciaépítés előmozdítása Európában: Első jelentés az uniós katasztrófavédelmi rezilienciacélok végrehajtásáról Második, aktualizált jelentés az európai kockázatmegelőzés és -kezelés terén elért eredményekről

{SWD(2025) 279 final}

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az uniós polgári védelmi mechanizmus (UCPM) Európa-szerte kulcsszerepet játszik a katasztrófakockázat-kezelés jövőjének alakításában. Előmozdítja a katasztrófavédelmi felkészültség és reziliencia proaktív, előrelátó megközelítését, összhangban a 2023-ban elfogadott uniós katasztrófavédelmi rezilienciacélokkal[1] és a közelmúltban elfogadott, az európai felkészültségi unióról szóló stratégiával[2].

Ez a jelentés az uniós polgári védelmi mechanizmus szempontjából vizsgálja az uniós kockázatkezelést és rezilienciaépítést. Mind nemzeti, mind uniós szinten figyelembe veszi a fejleményeket, a következő négy tematikus területre összpontosítva: előrelátás; a lakosság felkészültsége; korai előrejelzés; valamint a polgári védelem rezilienciája. A jelentés az 1313/2013/EU határozat 34. cikkének (2) bekezdése szerinti, **a katasztrófavédelmi rezilienciacélok végrehajtása terén elért eredményekről szóló első jelentésnek**, valamint az 1313/2013/EU határozat 5. cikke (1) bekezdésének g) pontja szerinti, **a kockázatmegelőzés és -kezelés terén elért eredményekről szóló második jelentésnek** minősül.

A ténymegállapítások nagy vonalakban megerősítik, hogy a reziliencia és a felkészültség tekintetében proaktívabb, átfogóbb és integráltabb megközelítésre van szükség, amint azt az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia is javasolja. Az **előrelátás** területén a kockázatalapú döntéshozatal támogatása érdekében tovább kell fejleszteni a magas színvonalú adatok rendelkezésre állását, a tudományos kutatást, valamint az elemzési eszközöket és képességeket. A 2026-ra tervezett átfogó uniós kockázat- és fenyegetésértékelés további lendületet ad majd ennek az ágazatokon átívelő erőfeszítésnek.

A **lakosság felkészültségének fokozása** továbbra is alapvető fontosságú. Uniós szinten a tervezett intézkedések magukban foglalják egy uniós kockázattudatossági nap bevezetését, új iránymutatások kidolgozását, valamint a nemzeti szakértők kockázatkommunikációval kapcsolatos kísérleti képzését. Az európai belső biztonsági stratégiával[3] való szinergiák Unió-szerte tovább fogják erősíteni a kockázatokkal, fenyegetésekkel és rezilienciával kapcsolatos kommunikációt és koordinációt.

A **korai előrejelző rendszerek** hatékonysága szintén kritikus jelentőségű terület. Bár az olyan technológiai fejlemények, mint például a Kopernikusz veszélyhelyzet-kezelési szolgáltatása és a Galileo veszélyhelyzeti figyelmeztető műholdas szolgáltatás elindítása jelentősen javítja a lakosság riasztására vonatkozó kapacitást, a szervezeti és emberi tényezők továbbra is központi szerepet játszanak a figyelmeztetések időben megtett, életmentő fellépésekké való átalakításában. További munkára van szükség a riasztások terjesztésének, a vészhelyzeti tervezésnek, valamint az interoperábilis, több veszélyre kiterjedő korai előrejelző rendszerek nemzeti és határokon átnyúló integrációjának megerősítéséhez.

A **polgári védelmi reziliencia** kiépítése érdekében a Bizottság és a tagállamok kezdeményezéseket tettek a vészhelyzeti műveleti központok stressztesztelésére és a beruházástervezés javítására. A segélyhívó szolgálatok folytonosságának biztosításához elengedhetetlenek mind a fizikai infrastruktúrába, mind a működési folyamatokba történő folyamatos beruházások. A pénzügyi reziliencia megerősítése is fontos a váratlan válságokra való reagálás javítása és az azokat követő gyors helyreállítás szempontjából. Az ágazatközi és

[1] COM(2023) 61 final, 2023.2.8.
[2] JOIN(2025) 130 final, 2025.3.26.
[3] COM/2025/148 final, 2025.4.1.

a határokon átnyúló együttműködés továbbra is alapvető fontosságú a katasztrófákkal szembeni összkormányzati reziliencia szempontjából.

A Bizottság kibővítette **az uniós polgári védelmi mechanizmus kapacitásépítési eszköztárát**, hogy Unió-szerte jobban támogassa a polgári védelmi erőfeszítéseket. E támogatás további megerősítésére lesz szükség a katasztrófakockázat-kezelés és a katasztrófavédelmi rezilienciacélok végrehajtásának megerősítése érdekében.

Bár ez a jelentés elsősorban az EU-n belüli fejleményekre, és különösen az uniós polgári védelmi mechanizmusra összpontosít, elismeri azt is, hogy az Unió biztonsága és a katasztrófakockázat-kezelés terén tett erőfeszítései nem valósíthatók meg elszigetelten. Az Unió felkészültségének megerősítéséhez és a közös biztonság biztosításához elengedhetetlen lesz a szomszédos régiók rezilienciájának megerősítése és egy szélesebb biztonsági övezet kialakítása az EU körül.

2. BEVEZETÉS

Az elmúlt években az EU számos olyan katasztrófával, válsággal és fenyegetéssel szembesült, amelyek halálesetekhez és egyre nagyobb károkhoz[4] vezettek, valamint felfedték az alapvető szolgáltatásokat nyújtó rendszerek sebezhetőségeit. Az uniós polgári védelmi mechanizmus központi szerepet játszott az EU kollektív reagálásában azáltal, hogy koordinált sürgősségi segélyt nyújtott a rászoruló országoknak. Ugyanakkor az uniós polgári védelmi mechanizmus a rescEU bővítése[5] és a Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ (ERCC) megerősítése révén tudott szembenézni az egyre összetettebb kockázati környezettel. Az erőfeszítések a katasztrófakockázat-kezelés és a rezilienciaépítés megerősítésére is összpontosítottak, különösen a polgári védelem területére vonatkozó katasztrófavédelmi rezilienciacélok 2023-as elfogadása[6], valamint a szélesebb ágazatközi hatállyal rendelkező, az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia 2025-ös elfogadása[7] révén.

Ez a jelentés az uniós kockázatkezeléssel és rezilienciaépítéssel foglalkozik, a következő négy tematikus területre összpontosítva:

1. előrelátás;
2. a lakosság felkészültsége;
3. korai előrejelzés; valamint
4. a polgári védelem rezilienciája.

Az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló határozat[8] két különböző kötelezettségre fog kiterjedni, nevezetesen a 34. cikk (2) bekezdése szerinti, a **katasztrófavédelmi rezilienciacélok terén elért eredményekről szóló első jelentésre**, valamint az 5. cikk (1) bekezdésének g) pontja szerinti, **a kockázatmegelőzés és -kezelés terén elért eredményekről szóló második jelentésre**.

A jelentés **mind nemzeti, mind uniós szinten figyelembe veszi a fejleményeket**, ugyanakkor elismeri a rendelkezésre álló adatok eltérő időkeretéből és hatóköréből fakadó bizonyos

[4] https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related.
[5] https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/resceu_en.
[6] COM(2023) 61 final, 2023.2.8.
[7] JOIN(2025) 130 final, 2025.3.26.
[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:02013D1313-20210101.

korlátokat. **A nemzeti meglátások** a tagállamoknak és a részt vevő államoknak az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló határozat 6. cikke szerinti beadványain alapulnak, amelyek kiemelik a Bizottság „A katasztrófakockázat megelőzése és kezelése Európában” című 2024. évi jelentésének[9] közzététele óta elért eredményeket. Az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum részletesebben ismerteti e nemzeti meglátások ténymegállapításait. Az **uniós szintű** fejlemények többek között a katasztrófavédelmi rezilienciacélok előmozdítását és az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében történő kockázatkezelés támogatását célzó újabb bizottsági kezdeményezéseket foglalják magukban.

[9] COM(2024) 130 final és SWD(2024) 130 final.

3. ELŐRELÁTÁS

1. katasztrófavédelmi rezilienciacél: „Előrejelzés” – A kockázatértékelés, az előrejelzés és a katasztrófakockázat-kezelési tervezés javítása. Az 1. cél, valamint az azt kísérő, a forgatókönyvek kidolgozására irányuló kiemelt kezdeményezés új lendületet adott az előrelátási munkafolyamatoknak. A megvalósításához az előrelátási és több veszélyre kiterjedő megközelítések alkalmazásának fejlesztésére, a sebezhetőségek, a határokon és ágazatokon átnyúló hatások értékelésére, valamint a kockázatokkal kapcsolatos ismereteknek a megelőzési és felkészültségi tervezésbe való integrálására van szükség.

3.1. A BIZOTTSÁG KEZDEMÉNYEZÉSEI

A 2023–2024-es időszakban két kulcsfontosságú tevékenység erősítette meg az előrejelzési képességet: i. az uniós polgári védelmi mechanizmus tervezését megalapozó katasztrófa-forgatókönyvek kidolgozása, és ii. a határokon átnyúló kockázatokra vonatkozó kockázati adatok javítása.

3.1.1. Forgatókönyv-készítés: új eszköz az uniós polgári védelmi mechanizmus súlyos katasztrófákra való felkészültségének megerősítésére

A 2023-ban kiemelt kezdeményezésként elindított **forgatókönyv-készítési gyakorlat** keretében tíz uniós szintű katasztrófaforgatókönyv készült, amelyeket nemzeti szakértőkkel, a bizottsági szolgálatokkal és kutatókkal együttműködésben, az operatív, tudományos és tematikus szakpolitikai szakértelemre támaszkodva dolgoztak ki. A forgatókönyvek 16 természeti és ember okozta veszélyt fednek le, amelyeket úgy választottak ki, hogy azok tükrözzék az EU változó kockázati környezetének teljes skáláját, és megvizsgálják az elképzelhető legrosszabb, határokon és ágazatokon átnyúló hatásokkal járó eseteket[10].

Az elemzés a forgatókönyv-specifikus megállapítások széles skáláját eredményezte, és egyúttal több horizontális prioritási területet is feltárt a megerősített fellépés vonatkozásában (*lásd alább az 1. háttérmagyarázatot*). Az eredményeket az uniós szintű megelőzési és felkészültségi tervezéshez használják fel, beleértve az uniós polgári védelmi mechanizmus reagálási képességeire vonatkozó célok meghatározását, valamint a polgári védelem és más szakpolitikai területek közötti koordináció megerősítését is. A forgatókönyv-készítést a tervek szerint folytonos folyamatként kell elképzelni: a változó kockázatokra és szakpolitikai prioritásokra reagálva további forgatókönyvek dolgozhatók ki, és a meglévők is felülvizsgálhatók.

3.1.2. A határokon átnyúló kockázatértékelésre és -kezelésre vonatkozó uniós szintű kockázati adatok kiépítése

Az uniós polgári védelmi mechanizmus beruházott a megelőző kockázatkezeléshez szükséges tudásbázis megerősítésébe, többek között a Közös Kutatóközpont Katasztrófakockázat-kezelési Tudásközpontján belül kifejlesztett, **kockázati adatokat tartalmazó adatközponton** keresztül.

[10] A forgatókönyvek a súlyos nukleáris balesetekre; a kiberkomponenst is érintő szélsőséges téli időjárásra; a szélsőséges hőhullámokra; az Unión belüli energiaválságokra; a súlyos világjárványokra; a fegyveres konfliktusokra; a terrortámadásokra; a földrengés okozta szökőárakra; a szárazföldi vizek és a parti tengervizek szennyeződésére; és a vulkánkitörésekre terjednek ki. Tartalmuk érzékeny jellege miatt a forgatókönyvek nem érhetők el nyilvánosan.

A kockázati adatokat tartalmazó adatközpontot azzal a céllal hozták létre, hogy kezelje a széttagolt és következetlen uniós szintű kockázati adatok jelentette, régóta fennálló kihívást, ezáltal támogatva mind a katasztrófakockázat-kezelést, mind az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást. Az adatközpont központi platformként ingyenes hozzáférést biztosít a veszélyekre, a kitettségre, a sebezhetőségre, valamint a katasztrófakárokra és -veszteségekre vonatkozó válogatott, bizonyítékokon alapuló adatkészletekhez. A folyamatban lévő erőfeszítések célja ezen adatkészletek mennyiségének és minőségének javítása a veszélyességi pontszámoknak, a lakosság, az épületek és a kritikus infrastruktúra kitettségének, valamint a többdimenziós sebezhetőségnek az integrálása révén, a katasztrófakockázatok integrált áttekintésének biztosítása és a lakosság tudatosságának növelése érdekében.

1. háttérmagyarázat: Az uniós katasztrófavédelmi forgatókönyv-készítés tanulságai: a megerősített fellépés öt kiemelt területe

i. Az uniós polgári védelmi mechanizmus reagálási képessége: tovább kell erősíteni az operatív reagálási képességeket, beleértve a rescEU-tartalék[11] folyamatos fejlesztését és diverzifikálását.

ii. Ágazatközi koordináció: nagyobb hangsúlyt kell fektetni az összes veszélyre kiterjedő megközelítésre, az ágazatközi koordinációra, valamint a nem polgári védelmi szereplőkkel való együttműködésre az összetett vészhelyzetekre való jobb felkészülés érdekében.

iii. A kockázatokkal kapcsolatos ismeretek és kommunikáció: javítani kell az előrelátást, a kockázatok azonosítását, a kommunikációt, a lakosság felkészültségét és a korai előrejelzést.

iv. A veszélyeztetett csoportok bevonása: a megelőzési, felkészültségi és reagálási intézkedéseknek szisztematikusabban kell integrálniuk a veszélyeztetett csoportok és a fogyatékossággal élő személyek sajátos szükségleteit.

v. Finanszírozás: a megerősített és rugalmasabb finanszírozási mechanizmusok segíthetnek az ágazatközi, tartós és határokon átnyúló katasztrófákra való reagálásban.

3.2. NEMZETI KEZDEMÉNYEZÉSEK

A tagállamok és a részt vevő államok[12] előrejelzéssel kapcsolatos jelentései a kockázatértékelési módszerek folyamatos fejlődését mutatják, és több területen is előrelépést jeleznek. Bár a leggyakoribb megközelítés továbbra is a hagyományos egyszeri kockázatértékelés, **egyre nagyobb figyelmet szentelnek az összes veszélyre kiterjedő megközelítésnek, valamint az összetett kockázatok és az áttételes hatások vizsgálatának**, különösen a kritikus infrastruktúrák tekintetében. Az újonnan felmerülő kockázatok is egyre nagyobb figyelmet kapnak: az országok több mint egyharmada alkalmaz előretekintő és előrejelző módszereket a kockázatok azonosításához. Közülük Belgium, Írország és Hollandia a jövőfürkészést[13] is beépítette a kockázatértékelési eljárásaiba.

[11] A rescEU az európai katasztrófareagálási képességek és készletek stratégiai tartalékaként jött létre, amelyet teljes mértékben az EU finanszíroz. Tűzoltó repülőgépek és helikopterek flottáját, egy egészségügyi evakuálási repülőgépet és számos alapvető készletet foglal magában.

[12] Az uniós polgári védelmi mechanizmusban részt vevő országok: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Izland, Moldova, Montenegró, Észak-Macedónia, Norvégia, Szerbia, Törökország és Ukrajna.

[13] A jövőfürkészés a potenciálisan fontos fejlemények korai jeleinek szisztematikus észlelésére szolgáló előrejelzési módszer, lásd még: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/horizon-scanning-tips.

Továbbra is az árvizek, a szélsőséges időjárás, a nukleáris és radiológiai balesetek, az aszályok és az (emberi vagy állati eredetű) egészségügyi kockázatok tekinthetők a leggyakrabban jelentett veszélyeknek. A változó kockázati környezet miatt azonban **új fenyegetések és forgatókönyvek mérlegelésére is sor került, különösen a biztonság területén**. Egyre nagyobb a tudatosság az ember okozta kockázatokkal, többek között az ipari és nukleáris balesetekkel, a kritikus infrastruktúrák zavaraival és a kibertámadásokkal kapcsolatban. A beszámolók alapján a környezeti és vegyi kockázatok 2015 óta jelentősen nőttek, a közlekedési kockázatok terén pedig 2020 óta a legjelentősebb emelkedés volt megfigyelhető.

Az országok egyre fokozottabban vizsgálják az egyes területek, ágazatok és lakossági csoportok kiszolgáltatottságát, és számszerűsítik a katasztrófák emberi, gazdasági és környezeti hatásait. Több ország is beépítette kockázatértékelésébe az éghajlatváltozás hatásait, figyelembe véve az éghajlatváltozás politikai és társadalmi következményeit is, például az éghajlatváltozás okozta migrációt. Ez azt tükrözi, hogy egyre jobban megértik a katasztrófakockázat-kezelés és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás közötti összefüggéseket, és **az éghajlatváltozást az egyik fő kockázati tényezőként ismerik el**.

A nemzeti jelentések **előrelépést jeleznek a katasztrófák okozta veszteségekre vonatkozó adatok gyűjtése terén** – Spanyolország, Portugália és Magyarország például egy egységes nemzeti adatbázis kifejlesztéséről tesz említést. Annak ellenére, hogy a veszteségekre és károkra vonatkozó adatoknak a kockázatelemzés és -tervezés szempontjából vett fontosságát széles körben elismerik, továbbra is jelentős hiányosságok tapasztalhatók például az adatok konszolidálására szolgáló egységes nemzeti rendszer hiánya és a lefedettségre vonatkozó adatok korlátozott gyűjtése kapcsán.

3.3. TOVÁBBI LÉPÉSEK

Az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia meghatározza a jövőbeli munka irányát, hangsúlyozva az előrelátás és a felkészültség összes veszélyre kiterjedő megközelítésének fontosságát. E jövőkép megvalósításához elengedhetetlen a katasztrófahelyzetek széles körének előrejelzéséhez, értékeléséhez és az azokra való felkészüléshez szükséges kapacitás fejlesztése, a több területet érintő sebezhetőségekre, az összetett kockázatokra és az áttételes hatásokra összpontosítva.

Az elkövetkező években a tudományba, a magas színvonalú adatokba és az elemzési képességekbe való folyamatos beruházás döntő fontosságú lesz a döntéshozatal megalapozásához szükséges ismeretek és információk létrehozása szempontjából. Az egész EU-ra kiterjedő katasztrófa-forgatókönyvek kidolgozása jelentős előrelépést jelentett a készültségtervezésben, mivel ez a kockázatalapú bizonyítékokat az uniós polgári védelmi mechanizmus tekintetében elfogadott tervezési feltételezésekké alakítja át. A 2026-ra tervezett átfogó uniós kockázatértékelés kulcsfontosságú eszköz lesz a szélesebb körű ágazatközi megelőzés és felkészültség tudományos alapjának megerősítéséhez. Ez az értékelés várhatóan további támogatást és bizonyítékokat fog nyújtani a nemzeti kockázatkezelési erőfeszítések megalapozásához és a rezilienciára irányuló stratégiai beruházások irányításához az egész EU-ban, segítve a katasztrófakockázati és a katasztrófák okozta veszteségekre vonatkozó adatok tartósan fennálló hiányosságainak kezelését, amelyek jelenleg nemzeti és uniós szinten egyaránt akadályozzák az előrelátást.

Az éghajlattal kapcsolatos kockázatokkal összefüggésben a hatékony előrelátáshoz a katasztrófakockázat-kezelés és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás közötti szorosabb integrációra van szükség. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós

küldetés már most is ismereteket és megoldásokat teremt ezen erőfeszítések támogatására, és a jövőben is elő fogja segíteni az éghajlatváltozással és a katasztrófakockázatokkal foglalkozó szereplők közötti együttműködést európai, nemzeti és regionális szinten, segítve a rövid és középtávú felkészültség összehangolását az éghajlattal kapcsolatos veszélyekre vonatkozó hosszú távú alkalmazkodásra irányuló tervezéssel.

Az előrejelzési kapacitások megerősítésének az EU-n kívülre is ki kell terjednie, különös tekintettel azokra a szomszédos országokra, amelyek gyakran az újonnan felmerülő kockázatok frontvonalában vannak, és fontos szerepet játszhatnak a negatív tovagyűrűző hatások enyhítésében. Mivel e partnerek közül sokan jelenleg nem rendelkeznek az előrelátó felkészüléshez szükséges kockázati adatokkal és intézményi kapacitásokkal, e hiányosságok kezelése az EU saját rezilienciáját is megerősítené.

4. A LAKOSSÁG FELKÉSZÜLTSÉGE

2. katasztrófavédelmi rezilienciacél: „Felkészülés” – a lakosság kockázatokkal kapcsolatos tudatosságának és felkészültségének növelése. A 2. cél előmozdítja a kockázatokkal kapcsolatos információkhoz való nyilvános hozzáférést, ösztönzi a felkészültségi intézkedések elfogadását, valamint előmozdítja a megelőzés és a polgári szerepvállalás kultúráját. Ambiciózus törekvést határoz meg: célkitűzése, hogy 2030-ra az EU lakosságának 90 %-a legyen tisztában a régióját érintő katasztrófakockázatokkal[14]. Ez a tudatossági szint 2024-ben 67 %-on állt, ami rávilágított a fejlődés lehetőségére[15].

Bár a kockázatokról és a felkészültségről szóló nyilvános kommunikáció a nemzeti hatóságok feladata, az uniós polgári védelmi mechanizmus tudáscsere, kapacitásépítés, valamint a nemzeti és határokon átnyúló kezdeményezésekhez nyújtott pénzügyi támogatás révén támogathatja a nemzeti erőfeszítéseket.

4.1. A BIZOTTSÁG KEZDEMÉNYEZÉSEI

4.1.1. A preparEU kiemelt kezdeményezés

A 2. katasztrófavédelmi rezilienciacél („Felkészülés”) előmozdítása érdekében a Bizottság elindította a ***„preparEU”* kiemelt kezdeményezést**. Ezzel összefüggésben az EU-n belüli kockázatkommunikációs gyakorlatok feltérképezése, valamint a tagállamokkal és a részt vevő államokkal folytatott konzultációk keretében azonosításra kerültek azok a közös szükségletek és területek, ahol az uniós szintű fellépés hozzáadott értéket teremthet (*lásd: 2. háttérmagyarázat*). A folyamat egy gazdag, de széttagolt kockázatkommunikációs környezetet fedett fel, amely számos értékes, ugyanakkor szórványos és a társaktól való tanulás céljából nehezen hozzáférhető kezdeményezést foglal magában. Az azonosított szükségletekre válaszul a **Bizottság kapacitásépítési csomagot dolgozott ki, amely a következőket foglalja magában:**

- a bevált gyakorlatokat és támogató anyagokat tartalmazó adattár az uniós polgári védelmi tudáshálózat platformján[16],

[14] A Bizottság ajánlása az uniós katasztrófavédelmi rezilienciacélokról, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32023H0215%2801%29&qid=1676531610023.
[15] Az Eurobarométer 541. sz. különjelentése: Uniós polgári védelem, főbb megállapítások, 7. o., https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2977.
[16] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu.

- uniós képzés a kockázatkommunikációs szakemberek számára,
- gyakorlatközösség a gyakorló szakemberek összekapcsolása és a társaktól való tanulás megkönnyítése érdekében.

2024-ben **a Bizottság közzétette az erdőtüzek kockázatával kapcsolatos tudatosságnövelés bevált gyakorlatairól szóló kézikönyvet**[17], amely egy kritikus kérdésre összpontosított, mivel az erdőtüzek 96 %-át emberi tevékenység okozza[18]. A kézikönyv bemutatja az EU-n belüli és kívüli kezdeményezéseket, kiemelve azokat a kulcsfontosságú tényezőket, amelyek hozzájárulnak a tudatosságnöveléshez – mint például a célzott kommunikációs stratégiák kidolgozása, az ágazatok és kormányzati szintek közötti együttműködés, az érdekelt felek bevonása, az üzenetek helyi körülményekhez való igazítása, a folyamatos finanszírozás biztosítása, valamint a tudomány és a gyakorlat összekapcsolása.

A tudatosságnövelés szempontjából is kulcsfontosságú **annak megértése, hogy az emberek hogyan érzékelik a kockázatokat, és hogyan reagálnak a felkészültséggel kapcsolatos tanácsokra.** Ezzel összefüggésben a Bizottság Közös Kutatóközpontja magatartást vizsgáló tanulmányokat folytat annak megértése érdekében, hogy az egyének hogyan értelmezik a kockázatkommunikációt, és hogyan reagálnak arra. Az ebből a munkából nyert meglátások segíthetnek a nyilvános üzenetek és megközelítések tervezésének javításában, előmozdítva nemcsak a tudatosságnövelést, hanem a felkészültségi intézkedések végrehajtását is.

2. háttérmagyarázat: A *preparEU* kísérleti projekt – Együttműködés a lakosság felkészültségéért.

A tagállamok és a részt vevő államok fontos szerepet töltenek be a *preparEU* kiemelt kezdeményezés előmozdításában. Svédország, Norvégia, Spanyolország és Belgium nemzeti polgári védelmi hatóságai megvizsgálták, hogyan egészíthetné ki és támogathatná egy európai dimenzió a kockázatokkal kapcsolatos nemzeti tájékoztatási tevékenységeket. Egy uniós finanszírozású kísérleti projekt keretében a következő cselekvési területek kerültek meghatározásra az EU-n belüli kockázattudatosság és felkészültség javítása kapcsán:

i. *Az önálló felkészültség alapjai – iránymutatások a háztartások általános és egyetemes szükségletekre kiterjedő felkészültségéhez.*
ii. *Iskolai oktatási program – a katasztrófavédelmi felkészültség beépítése az iskolai tantervekbe a felkészültség kultúrájának fiatal kortól kezdődő előmozdítása érdekében.*
iii. *Veszélyeztetett csoportok – a veszélyeztetett csoportok elérése és bevonása (valamint: a szakembereket az inkluzív kockázatkommunikációban támogató iránymutatások).*
iv. *PreparEU nap(ok) – javasolt éves uniós szintű rendezvény, amelynek célja, hogy felhívja a lakosság figyelmét az önálló felkészültségre és a kockázatokkal szembeni ellenálló képességre.*
v. *A kockázatkommunikáció és felkészültség internetes központja – javasolt online adattár a kockázattudatossággal kapcsolatos nyilvános kommunikációra vonatkozó információk és eszközök EU-szerte történő megosztására.*

Ezek az ajánlások segíteni fognak a preparEU kiemelt kezdeményezéssel és a lakosság felkészültségével kapcsolatos bizottsági intézkedések végrehajtásában.

4.1.2. Eurobarométer felmérés a lakosság kockázattudatosságáról és felkészültségéről

[17] Wildfire risk awareness good practice note.pdf [Az erdőtüzek kockázatával tudatosságnövelés bevált gyakorlatairól szóló feljegyzés.].
[18] https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/5afff469-a62c-11ef-85f0-01aa75ed71a1.

Annak érdekében, hogy átfogó képet kapjon az uniós lakosság kockázattudatosságáról és felkészültségéről, a Bizottság elvégezte **az első Eurobarométer felmérést** ebben a témában, amelyet 2024 szeptemberében tett közzé[19]. A felmérés a kockázattudatosság és felkészültség különböző aspektusait vizsgálta, köztük az érzékelt kockázatokat, az információforrásokat és a felkészültségi tevékenységekben való részvételre vonatkozó hajlandóságot.

A felmérés legfontosabb megállapításai azt mutatják, hogy **számos európai polgár nem rendelkezik a katasztrófákkal kapcsolatos ismeretekkel, és nem készült fel azokra**. A válaszadók mintegy fele nem érzi magát kellően felkészültnek a helyi kockázatokra, és mintegy kétharmaduk úgy érzi, hogy több információra van szüksége a katasztrófákra vagy veszélyhelyzetekre való felkészüléshez. A felkészültség szintje korlátozott – a válaszadók mintegy fele úgy érzi, hogy nincs felkészülve a katasztrófákra –, és jelentősen eltér az olyan tényezőktől függően, mint az ország, a jövedelem, az oktatás és a városi vagy vidéki környezet.

A felmérés kiemeli a javításra szoruló területeket, többek között az alacsony szintű közösségi szerepvállalást és a kritikus szolgáltatások zavaraival szembeni korlátozott rezilienciát. Ugyanakkor rámutat a segélyhívó szolgálatokba vetett erős bizalomra és a katasztrófavédelmi felkészültséggel kapcsolatos tájékoztatás iránti igényre is, ami lehetőséget kínál az ezekre az erősségekre való támaszkodásra, valamint az általános kockázattudatosság és felkészültség javítására.

4.2. NEMZETI KEZDEMÉNYEZÉSEK

A tagállamok és a részt vevő államok által szolgáltatott adatok kiemelik a kockázatokkal és a felkészültséggel kapcsolatos nyilvános kommunikáció fontosságát, és azt mutatják, hogy az országok a tevékenységek széles körében előrehaladást értek el.

Egyre több ország teszi a nyilvánosság számára elérhetővé a kockázati információkat – jelenleg 23 országban teszik közzé kockázatértékelésük eredményeit hivatalos weboldalakon, és használják fel ezeket a megállapításokat a felkészültségi erőfeszítések támogatására. Finnország és Montenegró például a kockázatértékelések nyilvános eredményeit használja fel a képzések és a felkészültségi gyakorlatok megalapozására, Dánia és Írország pedig felméréseket végez a polgárok kockázatérzetéről és felkészültségéről.

A tagállamok és a részt vevő államok új megközelítéseket vezettek be a kockázati kommunikáció és a tudatosságnövelés terén – ilyenek például a didaktikus játékok vagy a nemzeti polgári védelmi nap/hét szervezése. Bár a beszámolók alapján továbbra is az internet és a honlapok szolgálnak a legfontosabb kommunikációs csatornákként, a kockázattudatossági kampányok és a nyomtatott anyagok használata 2020-hoz képest megkétszereződött. A vészhelyzetekre és az esetleges konfliktusokra való társadalmi felkészültség fokozása érdekében a skandináv országok tudatosságnövelő kezdeményezéseket indítottak: például az otthonok felkészültségéről szóló kampányokat, oktatási segédanyagokat és tájékoztató brosúrákat.

A nemzeti kockázattudatossági és kommunikációs tevékenységek konkrét csoportokat céloznak meg, beleértve a veszélyeztetett népességcsoportokat, a szezonális lakosokat és az időseket. E kezdeményezéseknek gyakran a diákok és a fiatalok az elsődleges célpontjai. Csehország például átfogó iskolai programot alkalmaz, amely megtanítja a tanulókat a

[19] https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3228.

segélyhívószámok hívására, a veszélyes helyzetekben követendő magatartásra, valamint a védelmi jelzések és a szirénajelzések értelmezésére. Emellett a mindennapi életben és vészhelyzetekben is a biztonságos viselkedés ösztönzésére irányuló tevékenységeket is szerveznek az idősek és a fogyatékossággal élő személyek számára – ilyen például az Ausztriai Gyermekek és Idősek Biztonsági Olimpiája.

4.3. A következő lépések

Az előrehaladás ellenére továbbra is jelentős hiányosságok tapasztalhatók a lakosság kockázattudatossága és felkészültsége terén, ami rávilágít arra, hogy hatékonyabb és inkluzívabb kommunikációs stratégiákra van szükség. Amint azt az Eurobarométer megállapításai is mutatják, túl sok polgár érzi úgy, hogy nem kellően tájékozott a katasztrófák tekintetében vagy nem kellően felkészült azokra, a nemzeti hatóságok számára pedig kihívást jelent a kommunikációs kezdeményezések hatásának mérése és a tájékoztatás viselkedésbeli változássá való átalakítása. A bizonyítékok arra is rámutatnak továbbá, hogy jobban törekedni kell a veszélyeztetett csoportoknak (például a diákok, a hallgatók és a fiatalok, a fogyatékossággal élő személyek, az idősek és a bevándorlók) a kommunikációs és felkészültségi erőfeszítések keretében való elérésére.

E hiányosságok kezeléséhez proaktívabb, inkluzívabb és részvételen alapuló megközelítésre, az oktatásba való beruházásra, a közösségek és a polgárok bevonására, bizalomépítésre, valamint a nemzedékek közötti, rezilienciaközpontú felkészültség előmozdítására van szükség. Az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia a társadalom egészére kiterjedő megközelítés révén támogatni fogja ezt az elmozdulást, amivel arra törekszik, hogy Unió-szerte előmozdítsa a felkészültség és a reziliencia kultúráját. Az európai belső biztonsági stratégiával való szinergiák hozzá fognak járulni a különböző kockázatokkal és fenyegetésekkel kapcsolatos kommunikáció megerősítéséhez, támogatva a koherens nyilvános üzeneteket és uniószerte előmozdítva a lakosság sokoldalúbb felkészültségét.

A preparEU kezdeményezés kulcsszerepet fog játszani az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia jövőképének előmozdításában, többek között olyan intézkedések révén, amelyek célja a lakosság vészhelyzetekben és válsághelyzetekben való legalább 72 órás önellátásának elősegítése. A nemzeti hatóságok kockázatkommunikációval kapcsolatos támogatása érdekében az EU iránymutatásokat fog kidolgozni, 2025 végén kísérleti képzést fog indítani, és évente megrendezendő uniós felkészültségi napot fog megszervezni. A további intézkedések közé tartozik a felkészültség oktatási és ifjúsági programok révén történő előmozdítása, valamint a szakpolitika és a gyakorlat megalapozására irányuló új kutatások létrehozása.

Szükség lehet arra is, hogy a polgárokat jobban felkészítsék arra, hogy válsághelyzetekben – a háborús helyzeteket is beleértve – alapvető egészségügyi támogatást tudjanak nyújtani – erre például elsősegélynyújtási képzési csomagok vagy a polgári egészségügyi tartalék létrehozása, illetve más, hasonló kezdeményezések révén kerülhet sor.

Az EU legközelebbi szomszédságában, különösen a földközi-tengeri térségben élő lakosság felkészültségének javítása szintén fontos lesz az EU saját felkészültsége szempontjából, mivel a külföldi reziliencia elégtelensége a lakóhelyelhagyás által gyakorolt nyomás növekedéséhez és más, az Uniót közvetlenül érintő tovagyűrűző hatásokhoz vezethet.

5. KORAI ELŐREJELZÉS

3. katasztrófavédelmi rezilienciacél: „Riasztás” – A korai előrejelzés hatékonyságának növelése. A 3. célra építve mind a Bizottság, mind a tagállamok további erőfeszítéseket tettek saját hatáskörükön belül az előrejelzési, felderítési és lakossági riasztási képességek javítása érdekében, ami a megelőző kockázatkezelés alapvető eleme.

A széles körben az életmentésnek és a katasztrófákkal összefüggő veszteségek csökkentésének egyik leghatékonyabb eszközeként elismert[20] korai előrejelző rendszerek központi szerepet játszanak mind a nemzeti, mind a nemzetközi felkészültségi erőfeszítésekben. Az Egyesült Nemzetek a *„Korai előrejelzés mindenki számára”*[21] elnevezésű kiemelt kezdeményezésén keresztül különösen az inkluzív, több veszélyre kiterjedő korai előrejelző rendszerre irányuló intézkedéseket mozdítja elő.

Az EU-ban a korai előrejelzés és a lakossági riasztások elsősorban a nemzeti hatóságok felelősségi körébe tartoznak. Az **uniós polgári védelmi mechanizmus kiegészítő szerepet játszik** ebben azáltal, hogy transznacionális eszközöket fejleszt ki, megerősíti az ERCC helyzetismereti képességeit, valamint technikai és pénzügyi segítséget nyújt a nemzeti korai előrejelző képességekhez.

5.1. A BIZOTTSÁG KEZDEMÉNYEZÉSEI

A Bizottság a **korai előrejelző és információs rendszerek széles körét fejlesztette ki** (*lásd: 3. háttérmagyarázat*), amelyeket a tagállami hatóságok is felhasználhatnak nemzeti eszközeik kiegészítésére. Ezek közül az alábbiakban vázolt kezdeményezések jelentős mértékben hozzájárulnak a polgári védelem és a katasztrófakockázat-kezelés támogatásához.

3. háttérmagyarázat: Korai előrejelző és információs rendszerek

i. A nemzeti polgári védelmi hatóságok számára hozzáférhető, **a különböző típusú veszélyeket lefedő, a kockázatok nyomon követését és a döntéshozatalt támogató 27 uniós szintű rendszer katalógusa**.

ii. **A globális helyzetelemző rendszer (GSS)** egy olyan egységes nyomonkövetési platform, amely ötvözi a különböző uniós szintű korai előrejelző és információs rendszerekből származó adatokat, ezáltal megerősítve az ERCC képességét a változó fenyegetések nyomon követésére és a lehetséges kritikus hatások előrejelzésére. A platform **a nemzeti polgári védelmi hatóságok számára is elérhető.**

iii. **A Kopernikusz veszélyhelyzet-kezelési szolgáltatás (CEMS)**, amely árvizekkel, erdőtüzekkel és aszályokkal kapcsolatos korai előrejelző szolgáltatásokat nyújt, térképeket készít a reagálás, a helyreállítás és a megelőző beavatkozások támogatása céljából, valamint kitettségi adatokat generál a veszélyeztetett területek és eszközök azonosítása érdekében.

iv. **A természeti veszélyekkel foglalkozó európai tudományos partnerség (ENHSP)**, amely valós idejű, szakértői nyomon követést biztosít az ERCC számára az erdőtüzekkel kapcsolatos körülményekről Európa-szerte az erdőtüzek időszakában. Annak érdekében, hogy ezt az előnyt megossza a tagállamokkal és a részt vevő államokkal, az ERCC elindított egy programot, amely lehetővé teszi a nemzeti hatóságok számára, hogy korai

[20] Például: https://wmo.int/topics/early-warning-system; https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/sendai-framework-action/early-warnings-for-all.
[21] https://www.un.org/en/climatechange/early-warnings-for-all.

értékeléseket kérjenek az ENHSP-től és az ember okozta veszélyekkel foglalkozó európai tudományos partnerségtől (EAHSP) a radiológiai és nukleáris veszélyekkel kapcsolatban a küszöbön álló veszélyhelyzetek tekintetében.

A Bizottság jelenleg új kezdeményezéseken, köztük a „Mesterséges intelligencia a közjó szolgálatában” kezdeményezés keretében egy mesterséges intelligencián alapuló eszköz fejlesztésén dolgozik. A globális erdőtűz-információs rendszerbe integrált eszköz MI-algoritmusokra fog támaszkodni a tűzveszély-előrejelzések modellezéséhez, a tűzesemények észleléséhez és a tűz viselkedésének előrejelzéséhez.

További jelentős előrelépést jelent a **Galileo veszélyhelyzeti figyelmeztető műholdas szolgáltatás**, amely műholdas riasztási csatornát biztosít a távoli vagy kevésbé összekapcsolt területeken élő emberek eléréséhez abban az esetben is, ha a földfelszíni hálózatok nem érhetők el. Ez a kiegészítő redundanciaréteg erősíteni fogja a lakossági figyelmeztető rendszerek rezilienciáját, bizonyítva az uniós űrprogram hozzáadott értékét a polgári védelem és a katasztrófakockázat-kezelés támogatása terén. Mivel már több tagállamban is folyamatban van a kísérleti tesztelés, a szolgáltatás várhatóan 2026 elejére működőképes lesz.

Az uniós polgári védelmi mechanizmus **támogatja továbbá a korai előrejelzéssel kapcsolatos nemzeti és nemzetközi kezdeményezéseket**, például az UNESCO Kormányközi Oceanográfiai Bizottságának CoastWAVE kezdeményezését[22], amelynek célja, hogy felkészítse az Atlanti-óceán északkeleti részén és a Földközi-tenger térségében élő part menti közösségeket a szökőárakra és más part menti veszélyekre. A kezdeményezés a nemzeti és helyi vészhelyzeti hatóságok, tudósok és part menti közösségek közötti szoros együttműködésre építve már korábban is támogatta a ciprusi, görögországi, spanyolországi, törökországi, egyiptomi és marokkói közösségeket.

Az EU jelentős előrelépést tett a **lakosság riasztása** terén az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex ((EU) 2018/1972 irányelv) 110. cikke révén, amely előírja a tagállamok számára, hogy vészhelyzetekben tegyék lehetővé a figyelmeztetések magánszemélyek mobiltelefonjaira történő közvetlen küldését. A legtöbb ország már végrehajtotta ezt, néhány ország pedig most zárja le ezt a folyamatot.

5.2. NEMZETI KEZDEMÉNYEZÉSEK

A tagállamok és a részt vevő államok által szolgáltatott adatok a korai előrejelző rendszer szélesebb körű használatára utalnak. A veszélymegfigyelési, -észlelési és -előrejelzési képességek módszertanára és infrastruktúrájára vonatkozóan azonban továbbra is korlátozottak a rendelkezésre álló információk.

2020-hoz képest **több ország számolt be arról, hogy valamennyi kulcsfontosságú kockázatra vonatkozóan korai veszélyfelismerő rendszert alkalmaz**; a leggyakrabban megnevezett kockázatok a szélsőséges időjárási, nukleáris és radiológiai kockázatok, valamint az árvizek voltak. Az országok az olyan kockázatok tekintetében is beszámoltak korai előrejelző rendszerekről, mint a szennyezés és a tömeges migráció, amelyekről korábban nem számoltak be – ez a korai előrejelző rendszer általi lefedettség fokozatos bővülését jelzi.

[22] https://tsunami.ioc.unesco.org/en/articles/coastwave.

A korai előrejelző rendszerek európai és globális szintű kapcsolatai is egyre inkább megszilárdultak, és 2020-hoz képest több ország számol be arról, hogy nemzeti rendszere kapcsolódik egy európai vagy globális szintű korai előrejelző rendszerhez. A korai előrejelző rendszerekkel kapcsolatos, határokon átnyúló együttműködési megállapodásokról azonban csak tíznél kevesebb ország tesz említést, ami arra enged következtetni, hogy van még fejlődési lehetőség. Egyes országok jelezték, hogy az adományozók támogatását arra használják fel, hogy bővítsék lakossági riasztási rendszereiket, erősítve ezzel a lakosság figyelmeztetésére irányuló képességeiket.

5.3. A következő lépések

Bár az alapot a technológia és a kockázatokkal kapcsolatos ismeretek biztosítják, a hatékony korai előrejelzés nagymértékben támaszkodik a szervezeti és emberi tényezőkre. További erőfeszítésekre lesz szükség annak biztosításához, hogy a korai figyelmeztető jelzéseket a lakosság kellő időben történő és inkluzív riasztása, vészhelyzeti tervek és megalapozott egyéni reakciók kövessék. Uniós szinten és az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégiában foglaltaknak megfelelően a prioritások közé tartozik a veszélyhelyzet-kezelési szolgáltatás további fejlesztése, használatának és a nemzeti rendszerekbe való integrálásának elősegítése, valamint a több veszélyre kiterjedő, interoperábilis megoldások előmozdítása.

Az ERCC a továbbiakban is folytatja helyzetismereti képességeinek fejlesztését és finomítását. Bár az új GSS-platform jelentős előrelépést jelent, az ágazati nyomon követés beépítésével további javításokra van szükség annak érdekében, hogy közel valós idejű betekintést lehessen nyújtani a kritikus szolgáltatások, például az energiaszolgáltatás, a közlekedés vagy az egészségügy zavaraiba az átfogóbb és előrelátóbb helyzetismeret támogatása érdekében[23].

Mivel a hatékony korai előrejelzés jelentős mértékben támaszkodik a szervezeti és emberi tényezőkre, a lakosság tudatosságának és felkészültségének növelése elengedhetetlen lesz ahhoz, hogy a korai előrejelzések életmentő intézkedéseket eredményezzenek. A Galileo veszélyhelyzeti figyelmeztető műholdas szolgáltatás 2026-os elindítása várhatóan jelentősen javítani fogja a lakossági riasztási képességeket, bővítve a rendszer hatókörét és fokozva a redundanciáját.

A korai előrejelző rendszer hatékonyságának biztosítása érdekében további erőfeszítésekre lesz szükség a mögöttes folyamatok megerősítése, az inkluzivitás előmozdítása, a több veszélyre kiterjedő megközelítések előmozdítása, valamint a korai előrejelző rendszer határokon átnyúló integrációjának megerősítése érdekében. Ezeket az erőfeszítéseket az uniós felkészültségi stratégia fogja irányítani, prioritásként kezelve az uniós szintű eszközök fejlesztését és használatát, valamint kibővítve az ERCC ágazatközi nyomonkövetési képességeit az átfogóbb helyzetismeret támogatása érdekében.

Ezt a know-how-t, valamint a szükséges rendszereket és kapacitásokat meg lehetne osztani az EU legközelebbi szomszédságában lévő hatóságokkal is, hogy a kapacitásaik kiépítésen felül szinergiákat és interoperabilitást is kialakítsanak.

6. A POLGÁRI VÉDELEM REZILIENCIÁJA

[23] COM(2025)286, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52025DC0286.

A 4. katasztrófavédelmi rezilienciacél („Reagálás”) az uniós polgári védelmi mechanizmus reagálási képességének javítására összpontosít. Annak érdekében, hogy lépést tartson a kockázati környezet növekvő összetettségével és előmozdítsa a felkészültséget, az uniós polgári védelmi mechanizmus a **veszélyhelyzet-reagálási képességek**, például a speciális felszerelések és csapatok, valamint a kapcsolódó képességek fejlesztésére összpontosít. Ezeket az erőfeszítéseket a Bizottság nemrégiben elfogadott, a kapacitások terén elért eredményekről szóló jelentése és a kapcsolódó bizottsági szolgálati munkadokumentum is tükrözi[24].

Az 5. katasztrófavédelmi rezilienciacél („Biztonság”) célja a szilárd polgári védelmi rendszer biztosítása, összehangolva azt a létfontosságú társadalmi funkciók rezilienciájának kiépítését célzó uniós és NATO-keretekkel, például a kritikus szervezetek rezilienciájáról szóló uniós irányelvvel ((EU) 2022/2557)[25] és a NATO rezilienciára vonatkozó alapkövetelményeivel. Támogatja az üzletmenet-folytonosság javítását, az ágazatközi és határokon átnyúló koordinációt, a kockázatkommunikációt és az információkezelést, valamint a magánszektorral, a civil társadalommal és az önkéntes szervezetekkel való partnerségeket. Előmozdítja továbbá a katasztrófák utáni értékelést és tanulást a felkészültség, a reagálás és a megelőzés javítása érdekében.

6.1. A BIZOTTSÁG KEZDEMÉNYEZÉSEI

6.1.1. A vészhelyzeti műveleti központok stressztesztelésére irányuló kiemelt kezdeményezés

Az **uniós polgári védelmi mechanizmuson belüli veszélyhelyzeti műveletek üzletmenet-folytonosságának** javítása érdekében a Bizottság kiemelt kezdeményezést indított, amely két fő összetevőből áll: i. az ERCC üzletmenet-folytonosságának stressztesztelése, és ii. a nemzeti kapcsolattartó pontok saját teszteléseikben való támogatása önkéntes módszertan- és tapasztalatcsere révén. A gyakorlat értékeli a kritikus üzletmenet-folytonossági elemeket, például az alapvető funkciók, létesítmények és felszerelések, emberi erőforrások és koordinációs, illetve kommunikációs munkafolyamatok beazonosítását, valamint a gyakorlatok végrehajtását.

Eddig **tíz ország, valamint az ERCC végzett stressztesztet** és osztotta meg megközelítéseit és a levont tanulságokat. A kezdeményezés segített felhívni a figyelmet az üzletmenet-folytonosságra és azonosítani a javításra szoruló területeket. 2025-ben a nemzeti gyakorlatok tapasztalatainak megosztására szolgáló munkaértekezletekkel, valamint az uniós polgári védelmi mechanizmuson belüli üzletmenet-folytonosságra vonatkozó, nem kötelező erejű iránymutatások kidolgozásával folytatódott. A zavart okozó események esetén a hét minden napján, napi 24 órában való működési folytonosságára vonatkozó folyamatos információcsere biztosítása céljából a Bizottság külön szakértői csoportot hoz létre. Az e kezdeményezésből levont tanulságok alapul szolgálhatnak az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia keretében a létfontosságú társadalmi funkciók folytonosságának biztosítására irányuló munkához.

6.1.2. A felkészültség és a koordináció tesztelése összetett válsághelyzetekben

[24] SWD/2025/146 final (23–44. oldal), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025SC0146.
[25] https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj/hun.

2024-ben az ERCC vezette **az „EU Integrated Resolve 2024 – Párhuzamos és koordinált gyakorlat (EU IR24 – PACE)” elnevezésű nagyszabású gyakorlatot**, amelynek célja az összetett, hibrid válságokra való uniós szintű felkészültség tesztelése volt. A gyakorlat során tesztelték az UCPM és az ERCC funkcióit, értékelve azok teljesítményét egy olyan összetett válság esetén, amely ágazatközi, határokon átnyúló és polgári-katonai koordinációt tesz szükségessé. A gyakorlaton több mint 900, a Bizottság szolgálataitól, az Európai Külügyi Szolgálattól, az uniós ügynökségektől, a Tanácstól, 24 tagállamból, Norvégiából, az Egyesült Államokból és a NATO-tól érkező tervező és képzési célcsoportbeli tag vett részt.

Ugyanebben az évben az uniós polgári védelmi mechanizmus választ adott Észtország, Lettország és Litvánia arra irányuló közös kérésére, hogy értékelést kapjanak a **tömeges evakuálásokra való felkészültségükről és az azokra való reagálásukról**. Egy 20 tagállami szakértőből álló csoport értékelte a nemzeti tömeges evakuálási eljárásokat, a regionális együttműködést, a lakossági felkészültséget és az uniós polgári védelmi mechanizmus az ilyen forgatókönyvekben betöltött szerepét, valamint ajánlásokat fogalmazott meg az olyan területekre vonatkozóan, mint a tervezés, a menedékhelyek, az egészségügyi evakuálás, valamint a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris kockázatok csökkentésére irányuló stratégiák. E munka során a szakértők állami és önkormányzati intézmények, valamint nem kormányzati szervezetek képviselőivel is együttműködtek.

6.1.3. Az uniós polgári védelmi mechanizmus megelőzési, felkészültségi és reagálási célú aktiválásaiból levont tanulságok

Az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében létrehozott **„Tanulságok” program (Lessons Learned Programme, LLP)** lehetővé teszi a tagállamok és a részt vevő államok számára, hogy átgondolják az uniós polgári védelmi mechanizmus aktiválásaival kapcsolatos tapasztalataikat, és azonosítsák azokat a területeket a reagálás, a felkészültség és a megelőzés terén, amelyeket fejleszteni kell. A „Tanulságok” program általános ülésein felül a célzott találkozók olyan konkrét témákra összpontosítanak, mint például az erdőtüzek, az áradások, a nagy földrengésekre való reagálás vagy a konzuli evakuációk, és kiterjednek a megelőzési, felkészültségi és reagálási tevékenységekre is. Ezek az ülések olyan intézkedésekhez vezettek, mint például a tűzoltók előzetes elhelyezése és Európa erdőtüzek elleni küzdelemre való felkészültségének fokozása, többek között a rescEU légi erdőtűzoltási kapacitásának növelése révén.

Azokban az esetekben, ahol a tagállamok és a részt vevő államok ugyanazon típusú katasztrófák kapcsán ismételten aktiválták az uniós polgári védelmi mechanizmust, a Bizottság **az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló határozat 6. cikkének (4) bekezdése alapján alapos elemzéseket végzett a körülményekkel és a megelőzés és a felkészültség javítása érdekében hozott intézkedésekkel kapcsolatban**. A Bizottság aktívan párbeszédet folytat a nemzeti hatóságokkal a megelőzési és felkészültségi intézkedések megerősítése érdekében, és uniós támogatást nyújt ehhez a folyamathoz.

6.2. NEMZETI KEZDEMÉNYEZÉSEK

A polgári védelmi hatóságok már egy ideje szélesebb körű ágazatközi együttműködést folytatnak, a Covid19-világjárvány pedig felgyorsította ezt a tendenciát. Számos ország arról számolt be, hogy állandó struktúrákkal rendelkezik a különböző ágazatok, közigazgatási szintek és érdekelt felek erőfeszítéseinek összehangolására. A nemzeti kockázatértékelések például már régóta ágazatközi és több érdekelt felet bevonó megközelítéseken alapulnak. **A nemzeti jelentések és a szakértői értékelések azonban továbbra is rávilágítanak arra, hogy a tervezés és a végrehajtás integrált megközelítéseit tovább kell fejleszteni.** Bár számos ország konzultál a magánszektorral, különösen a kritikus infrastruktúrák üzemeltetőivel, ezek a cserék gyakran eseti jellegűek.

Ami a határokon átnyúló együttműködést illeti, a tagállamok és a részt vevő államok **számos, a szomszédos országokkal, valamint regionális és nemzetközi szervezetekkel kötött kétoldalú és többoldalú együttműködési megállapodásról számolnak be**. A bevált gyakorlatok szempontjából figyelemre méltó példaként szolgál a skandináv, a Benelux és a balti-tengeri régió, ahol jól kiépített együttműködési struktúrák segítik elő a válságkoordinációt, a kockázatokkal kapcsolatos információk cseréjét, a kölcsönös segítségnyújtást és a közös gyakorlatokat.

A polgári védelem rezilienciája a gyors veszélyhelyzet-reagálás és a folyamatos beruházások lehetővé tétele érdekében a **megfelelő és rugalmas finanszírozáson alapul**, a finanszírozási forrásokra és a források elosztására vonatkozó nemzeti információk azonban nem állnak rendelkezésre. Bár a legtöbb tagállam és részt vevő állam arról számol be, hogy rendelkezik a sürgős szükség esetén a források rugalmas elosztására vonatkozó rendelkezésekkel, csak néhány ország működtet **célzott katasztrófatartalék-alapokat**, amelyeket – az általános rendkívüli tartaléktartalékokkal ellentétben – kifejezetten katasztrófareagálásra különítettek el, nagyobb kiszámíthatóságot és a finanszírozáshoz való gyorsabb hozzáférést biztosítva.

Az országok különféle, a polgári védelmi beruházások finanszírozására rendelkezésre álló – főként állami forrásokból származó – pénzügyi eszközökről és finanszírozási forrásokról számolnak be. Nagyon kevés ország szolgáltat információt a beruházási prioritásokról, valamint a megelőzési és felkészültségi tevékenységekre szánt források elosztásáról. **Az uniós finanszírozás** kiegészítő szerepet játszik a beruházási hiányok kezelésében és a polgári védelmi rendszerek megerősítésére irányuló nemzeti erőfeszítések támogatásában. A polgári védelmi hatóságok azonban az adminisztratív kapacitás korlátai és a finanszírozási szabályok korlátozott ismerete miatt továbbra is nehézségekbe ütköznek az említett erőforrásokhoz való hozzáférés terén.

6.3. A következő lépések

A vészhelyzeti műveleti központok üzletmenet-folytonosságának stressztesztelése ígéretesnek bizonyult, és az ehhez hasonló gyakorlatokat ki kell terjeszteni a javításra szoruló területek azonosítása és az egymástól való tanulás megkönnyítése érdekében. A fizikai eszközök és az operatív folyamatok rezilienciájába való beruházás szintén kulcsfontosságú lesz a polgári védelmi szolgáltatások folytonosságának biztosításához.

A pénzügyi reziliencia is elengedhetetlen, és a hatékony felkészültség és műveletek támogatásához minden szinten megfelelő, rugalmas és tartós finanszírozásra lesz szükség. A határokon átnyúló és ágazatközi partnerségek révén előrelépés történt a reziliencia kiépítése

terén, de a közös polgári védelmi fellépés jogi és adminisztratív akadályainak leküzdéséhez további munka szükséges. Az olyan eszközök, mint a BridgeforEU[26] elősegíthetik az együttműködést, a stratégiai katasztrófakockázat-kezelési keretek pedig összehangoltabb, összkormányzati megközelítéseket tehetnek lehetővé.

Az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia kulcsszerepet fog játszani az érintett szakpolitikai területeken a rendszerszintű rezilienciával kapcsolatos intézkedéseknek egy összkormányzati megközelítés keretében való irányításában, az alapvető szolgáltatásokra vonatkozó minimális felkészültségi kritériumok kidolgozását is beleértve. A más szakpolitikai területekről származó finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés nehézségeit a katasztrófákkal és válságokkal szembeni ellenálló képesség és felkészültség megerősítésére irányuló integráltabb megközelítés érdekében szisztematikusabban kell kezelni a jobb kapacitásépítés, valamint a bevált gyakorlatoknak a szolgálatok és az országok közötti cseréje révén.

Az uniós polgári védelmi mechanizmus lépéseket tett ezen akadályok felszámolására a tudatosságnövelés, a projektfejlesztéshez nyújtott támogatás és a beruházástervezést támogató eszközök révén. Ezeket az erőfeszítéseket a növekvő igények kielégítése érdekében fokozni kell.

7. A NEMZETI ERŐFESZÍTÉSEK TÁMOGATÁSÁNAK NÖVELÉSE: A FEJLŐDŐ KAPACITÁSÉPÍTÉSI ESZKÖZTÁR

Az uniós polgári védelmi tudáshálózat (UCPKN) 2021-es elindítása óta **a polgári védelmi közösség központjává vált**, lehetővé téve az érdekelt felek számára a kapcsolatfelvételt és a szakértelem megosztását, növelve az uniós polgári védelmi mechanizmus vészhelyzeti reagálási műveleteinek felkészültségi szintjét. Az uniós polgári védelmi tudáshálózat internetes platformján, hírlevelén és rendezvényein keresztül folyamatosan tájékoztatja a közösséget a katasztrófavédelmi rezilienciacélok végrehajtásáról és a kapcsolódó témákról. A hálózat 2024-ben elindított online tudástára[27] a katasztrófavédelmi rezilienciacélokra és a katasztrófakockázat-kezelésre vonatkozó erőforrások tárházát biztosítja, míg az interaktív vitacsoportok[28] – például a kockázatkommunikációval foglalkozó csoport – lehetővé teszik a gyakorló szakemberek számára az ötletek és a bevált gyakorlatok cseréjét.

A Bizottság kibővítette az uniós polgári védelmi mechanizmus kapacitásépítési eszköztárát, hogy ezáltal jobban támogassa a katasztrófakockázat-megelőzésre, -felkészültségre és rezilienciaépítésre irányuló polgári védelmi erőfeszítéseket. Az eszköztár összhangban áll az uniós polgári védelmi mechanizmus stratégiai prioritásaival és a katasztrófavédelmi rezilienciacélokkal, és a következőket foglalja magában:

I. **Az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében a katasztrófákkal szembeni rezilienciához nyújtott vissza nem térítendő támogatások**: „Katasztrófakockázat-kezeléshez nyújtott technikai segítségnyújtás” (1. pálya)[29], amely az egyetlen országra kiterjedő projektekre összpontosít, valamint „Tudás a megelőzési és felkészültségi

[26] COM(2023) 790 final, 2023.12.12.
[27] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/knowledge-library.
[28] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/groups.
[29] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/technical-assistance-disaster-risk-management-call-proposals-track1.

intézkedésekért” (KAPP)[30], amely a több országra kiterjedő együttműködési kezdeményezéseket támogatja.

II. **Technikai segítségnyújtási finanszírozási eszköz (TAFF)**[31], amelyet 2024-ben vezettek be azzal a céllal, hogy biztosítsa a szükséges szakértelmet a Világbank és a globális katasztrófacsökkentési és helyreállítási eszköz (GFDRR) által biztosított katasztrófakockázat-kezeléshez.

A 2023–2024-es időszakban 65 különböző országból származó projekt részesült támogatásban az 1. pálya, a KAPP és a TAFF keretében, amelyek összesen 43 millió EUR uniós hozzájárulást tettek ki. Ezek a projektek valamennyi katasztrófavédelmi rezilienciacélt lefedték.

III. **Az uniós polgári védelmi mechanizmus szakértői értékelési programja** továbbra is lehetőséget biztosít a nemzeti és regionális polgári védelmi hatóságoknak arra, hogy a 2022–2024-es időszakra vonatkozó iterációja során a katasztrófakockázat-kezelési rendszereikre vonatkozó független értékelést kapjanak más országok szakértőitől. A programot aktualizálták, hogy magában foglaljon egy, az erdőtüzekkel kapcsolatos kockázatkezelésre szabott új módszertant, amelyet Görögországban[32], Olaszországban[33] és a németországi Brandenburg tartományban[34] is alkalmaztak az erdőtüzekkel kapcsolatos kockázatkezelés felülvizsgálatának keretében, ami bizonyítja a megközelítés nemzeti és regionális körülményekhez való alkalmazkodóképességét.

Egy 2024-es munkaértekezlet[35], amelyen a vizsgált országok képviselői és a szakértői értékelők vettek részt, kiemelte, hogy a szakértői értékelési program értékes szerepet tölt be az ismeretek megosztásának elősegítésében és a fejlesztések ösztönzésében. A 2022–2024-es ciklus során végrehajtott fejlesztéseket, többek között a folyamat, az elemzési keret és a reformösztönzés finomítását széles körben elismerték és értékelték.

2024-ben az uniós polgári védelmi mechanizmus **négy megelőzési és felkészültségi missziót** is végrehajtott – Csehországban az erdőtüzekkel kapcsolatos kockázatkezeléssel, Chilében az erdőtüzekkel, Ukrajnában a CBRN-lel, valamint Észtországban, Lettországban és Litvániában pedig a tömeges evakuálással kapcsolatban.

Az **uniós polgári védelmi mechanizmus átfogó képzési programja** hozzájárult a szakértők különböző típusú katasztrófákra való felkészítéséhez és a vonatkozó reagálási kapacitások javításához. A programot 2023-ban felülvizsgálták a nemzetközi bevetésekben részt vevő szakértők és személyzet egyéni kompetenciáinak, valamint a reagálási képességek koordinációjának és interoperabilitásának megerősítése érdekében. Összesen harminc gyakorlat (EU MODEX és teljes körű gyakorlat) került végrehajtásra a földrengésekre, az egészségügyi vészhelyzetekre, az erdőtüzekre, az áradásokra és a CBRN-eseményekre

[30] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/knowledge-action-prevention-preparedness-call-proposals-kapp.
[31] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/technical-assistance-financing-facility-taff.
[32] https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/document/download/a7be6df5-6e70-4397-ae7e-53f5d74374da_en?filename=EL%20Peer%20Review_final%20report.pdf.
[33] https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/document/download/10fe9a6f-869e-4fa6-923e-d4bdc8400129_en?filename=peer%20review%20wildfires%20italy_final%20report%202024.pdf.
[34] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/system/files/2025-07/wildfire-peer-review-lb_final-report-june-2025_en.pdf.
[35] https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/news/ucpm-peer-review-programme-lessons-learnt-and-next-steps.

kiterjedő konkrét forgatókönyvek alapján. Ezek a tevékenységek hozzájárultak ahhoz, hogy az EU felkészültebb legyen a katasztrófák következményeinek kezelésére.

7.1. A következő lépések

Az uniós polgári védelmi mechanizmus támogatási eszközei jelentős fejlődésen mentek keresztül, és a katasztrófavédelmi rezilienciacélokkal összhangban álló lehetőségek szélesebb körét kínálják, valamint egyúttal lehetővé teszik a nemzeti és regionális hatóságok egyedi igényeinek megfelelő testreszabást is. Az uniós polgári védelmi tudáshálózat továbbfejlesztésre került a bevált gyakorlatokhoz, a kutatáshoz és az egymástól való tanuláshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében.

Az elkövetkező években sor kerül a szakértői értékelések általános értékelési keretének (PRAF) aktualizálására, amely biztosítani fogja annak relevanciáját és hatékonyságát. A tervek szerint 2025 és 2027 között hat szakértői értékelés zajlik le – Koszovóval* és Csehországgal kezdve –, amelyek értékes lehetőségeket biztosítanak az egymástól való tanulásra és a bevált gyakorlatok cseréjére. A támogatási eszközök további fejlesztésével és javításával a Bizottság, valamint a tagállamok és a részt vevő államok jobban képesek lesznek a kockázatkezelés és a rezilienciaépítés megerősítésére.

* Ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244 sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

Az elmúlt években az EU polgári védelmi rendszerének megerősítése révén jelentős mértékben javult a katasztrófakockázat-kezelés, ami bizonyítja, hogy az képes alkalmazkodni a gyorsan változó kockázati környezet növekvő igényeihez. Hasonlóképpen, az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló határozat szerinti nemzeti jelentések a kockázatkezelés terén nemzeti szinten elért folyamatos előrehaladást mutatnak. Az uniós polgári védelmi mechanizmus reagálási kapacitásának és képességének bővítése, valamint a proaktív kockázatkezelésre és a rezilienciaépítésre helyezett nagyobb hangsúly lehetővé tette az EU számára, hogy jobban kezelje az egyre összetettebb katasztrófákat.

A katasztrófavédelmi rezilienciacélok 2023-as elfogadása jelentős mérföldkövet jelentett, és közös irányt határozott meg a polgári védelem öt kulcsfontosságú területén: az előrelátásnak, a lakosság felkészültségének, a korai előrejelzésnek, a reagálási képességnek és a polgári védelem rezilienciájának a javítása terén. Az ezt követő célzott kiemelt kezdeményezések sikeresen átültették ezeket a prioritásokat konkrét intézkedésekbe, bevonva a nemzeti polgári védelmi hatóságokat és más partnereket az EU rezilienciájának növelésére irányuló közös erőfeszítésekbe.

Az uniós polgári védelmi mechanizmus által elért előrelépés nemcsak ágazati fejleményként releváns, hanem az EU felkészültségének megerősítésére irányuló szélesebb körű stratégiai erőfeszítések alapjául is szolgál. Az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégia és annak az uniós felkészültségre vonatkozó átfogó jövőképe felvázolja azokat az intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik a kockázatok és fenyegetések széles körének jobb előrejelzését, megelőzését és az azokra való reagálást, továbbá a tudatosság növelését és a nyilvánosság tájékoztatását, valamint a polgárokkal való együttműködést. Az uniós polgári védelmi mechanizmus munkája és az uniós felkészültségi stratégia jövőképe közötti szoros összhang egyedülálló lehetőséget kínál az EU számára arra, hogy kiaknázza az uniós polgári védelmi mechanizmus erősségeit és szakértelmét a felkészültség és a rezilienciaépítés terén elért haladás előmozdítása érdekében.

Az uniós polgári védelmi mechanizmus bizonyította, hogy az uniós polgári védelmi rendszer kulcsfontosságú eleme. Folyamatos fejlesztése – különösen a katasztrófavédelmi rezilienciacélok további végrehajtása és az uniós polgári védelmi tudáshálózat keretében rendelkezésre álló kapacitásépítési eszközök további tökéletesítése révén – kulcsfontosságú hozzájárulást fog nyújtani az uniós felkészültségi stratégia szélesebb hatályához és nagyobb ambíciójához.

Ami pedig a jövőt illeti, a jelenlegi gyorsan változó kockázati környezetben elengedhetetlenek lesznek a további erőfeszítések. Európa rezilienciájának megerősítéséhez tartós elkötelezettségre és kollektív fellépésre lesz szükség az EU egésze, a tagállamok és a civil társadalom részéről. Az átfogó, kockázatalapú megközelítés elengedhetetlen a sebezhetőségek csökkentéséhez, valamint stratégiai beruházásoknak azokba az uniós képességekbe való irányításához, amelyek szükségesek a jövőbeli válságok megelőzéséhez, enyhítéséhez, az azokra való felkészüléshez és az azokat követő helyreállításhoz.

A felkészültséggel kapcsolatos együttműködésnek az Unión kívül a közvetlen szomszédságra is ki kell terjednie. E régiók rezilienciájának fokozása ugyanis hozzá fog járulni a közös biztonsághoz, végső soron az EU saját rezilienciáját is megerősítve.